

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Kodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Mishle

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 594 [1833 oder 1834]

10

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9155

יט (ב) גם בלא דעת
 כפש לא טוב. אין
 טוב לאד' שהוא בלא תורה:
 ואין ברגלים חוטא. החוטא
 רופס ודש העונות בעקביו
 ואומר קל הוא זה לעבור
 עליו. ורבותינו פירשו גם
 בלא דעת בכופה את אשתו
 לתשמיש המטה בע"כ ואין
 ברגלים חוטא זה הנועל
 ושונה. ד"ח זה המהלך ע"ג
 עשבי בשבת: (ג) אולת אדם
 חסלק דרכו. בעונו בל לו
 הרע כי בזולתו סלק דרכו
 ועבר עבירו' ונפרעין ממנו
 וצבוא לו הלכה זועף לבו
 על הקצ"ה ומהרהר אחר
 מדת הדין כגון אחי יוסף
 שאמרו מה זאת עשה אלהי'
 לנו (בראשית מ"ב): (ד) הון
 יוסף רעים רבים. איהבים
 רבים. ויש לפותרו במי
 שלמד תורה: (ו) רבים
 יחלי פני נדיב וכל הרע.
 רכל נעשים רעים: לאיש
 מתן. יש לפותרו בנותני
 כדקה ויש לפותרו בזרביני
 תורה: (ז) כל אחי רש.
 קרוביו: אף כי מרעהו
 רחוק. וכ"ש מרעיו ושואשיניו
 ואוהביו: מרדף אמרים לא
 המה. אומר פלוני ופלוני
 קרובי פלוני ופלוני מרעי
 והכל דברי הכל. ויש
 לפותרו במי שהוא רש בתול'
 ובמע"ט מרדף אמרים לא
 המה מחזר להורות הלכה
 ולא בידו. והמדרש פותרו
 ביוסף שהיה מוכיא על אחיו
 דבה אמר לאביו שהן חשודין
 על אצר מן המי לכך שנאוהו
 ונקרא רש לשי שהיה מוכיא
 דבת שקר עליהם ומחזר
 אחר אמרים לא המה לו
 קרינן ומרדף אמרים

- (א) **טוב רש הולך בתמו**
מעקש שפתיו והוא כסיל:
- (ב) **גם בלא דעת נפש לא טוב**
ואין ברגלים חוטא:
- (ג) **אולת אדם חסלק דרכו**
ועל יהוה יזעף לבו:
- (ד) **הון יוסף רעים רבים**
ודל מרעהו יפרד:
- (ה) **עד שקרים לא ינקה**
ויפיה כזבים לא ימלט:
- (ו) **רבים יחלו פני נדיב**
וכל הרע לאיש מתן:
- (ז) **כל אחי רשו שנאוהו**
אף כי מרעהו רחוק ממנו
מרדף אמרים לא המה:
- (ח) **קנה לב אהב נפשו**
שמר תבונה למצא טוב:
- (ט) **עד שקרים לא ינקה**
ויפיה כזבים יאבד:
- (י) **לא נאוה לכסיל תענוג**
אף כי לעבדו משל בשרים:

שכל

לו קרי

להנחותו ולענין יוסף לו המה כי עליו חזרו דבתו הוא היה אומר שהיו אוכלי' אצר מן המי והכחוב
 מעיד עליה' אשי' בשעת הקלקלה היו שחטין שער עזים שנא' וישחטו שער עזים (שם ל"ז) הוא
 אצר שהיו מזולזלין בבני השפחות לכך לעבד נמכר יוסף הוא אמר שהיו נותנים עיניהם בבנות
 החרק אמר הקצ"ה חייך שאני מגרה כך את הדוב הלכך ותשא אשת אדוניו וגו' (שם ל"ט) בב"ר:
 (י) לא נאוה לכסיל תענוג אף כי לעבדו משל בשרים: ק"ו הוא שאין נאה שעבד ימשול בנדיבים:

משלי יט

יט

באור מז

יט (א) והוא כסיל, חרגמתי כדע' רבינו

סעדה שהוא מענין כי ה' יהי' בכסלך (לעיל ג' כ"ו) שהוראתו תקוה ונטחון, ופירושו כסיל הנוטח בעשרו והוא כנגד רש, ועקש שפתיו נגד הולך בתומו, כי כן נשנה הפסוק הזה להלן (כ"ח ו') ושם נאמר והוא עזיר, ובתרגומי רמתי גם אל

הוראת כסיל כמשמעו ונבער מדעת. (ב) גם בלא דעת, לא טוב הוא לעשות דבר בלי התבוננת. ואף ברגלים, לקח המליך המשל מן שני אנשי' רבים במערכה להשיג מטרה ואם האחד איש תחבולות ויודע להכין לעדיו בחכמה (מיט פְּחֻרְטַהִי) אז אם גם השני קל ברגליו ממנו יגיע הראשון אל מחוז חפלו לפני האיש המהיר.

חוטא, ענינו יחטא את המטרה. (ג) אולה אדם, כן דרך בני אדם מאז ועד עתה כי ימאנו להאמין שאך מפרי מעלליה' ישנעו, ועל כל מחלה וכל פגע הבז עליהם יאמרו יד ה' עשתה זאת אם גם רק מידם היתה זאת להם. (ו) שני נדיב, פירושו נדיב לב וכן כתב הראב"ע שיתנדב לבו לתת לעניים כי הוא עומד לעמת איש מחן. (ז) מרדף אמרים, כל קורא באמת בעיניו יראה שיחסר פה מאמר שלם אשר ממנו הוא החלק השני, כי לכל הפסוקים שני חלקים ולזה

שם בשלשה אך זה חסרון חרגמתי באשר לאל ידי, והוא שהכוונה שאם ירדף העני את רעיו באמרי פיהם שהבטיחו לו להיות בעזרתו לא לו המה כלומר לא ימלא אותם, והרכבתי הכתיב שהוא לא עם הקרי לו בדרך שדרשו חז"ל על אשר לוא חומה (ויקרא כ"ה ל') שאין לו עכשיו והיה לו מקודם. (ח) קנה לב, מי שאוהב נפשו לריך לקנות לכו, וידוע כי לב נאמר בעברית גם על השכל, וישמור תבונה למלוא הטוב והוא האושר. (י) לא נאווה לכסיל הענוג, הנה הכסיל לא ידע להתענוג נמחמדי תכל אך ידע העבד למשול בשמים.

לא יוכל להמנות כי מי זה שלח ידו במלצבת ה' ונקה. ולזה תרגמתי באשר לאל ידי, והוא שהכוונה שאם ירדף העני את רעיו באמרי פיהם שהבטיחו לו להיות בעזרתו לא לו המה כלומר לא ימלא אותם, והרכבתי הכתיב שהוא לא עם הקרי לו בדרך שדרשו חז"ל על אשר לוא חומה (ויקרא כ"ה ל') שאין לו עכשיו והיה לו מקודם. (ח) קנה לב, מי שאוהב נפשו לריך לקנות לכו, וידוע כי לב נאמר בעברית גם על השכל, וישמור תבונה למלוא הטוב והוא האושר. (י) לא נאווה לכסיל הענוג, הנה הכסיל לא ידע להתענוג נמחמדי תכל אך ידע העבד למשול בשמים.

(א) גליקליכער דער ארמע, דער אין אונשולד וואַנדעלט, אַלס דער פֿאַלשע, דען זיין רייכטהום בעטהערט.

(ב) עטוואַס אָהנע איבערלעגונג צו אונטערנעמען איזט ניכט גוט,

ווער בלאָס מיט דען פֿיסען שנעלל איזט, פֿערפֿעהלט דען צוועק.

(ג) דיא טהאַרהייט דעס מענשען פֿערדרעהט זיינען וועג, אונד דאָן מוררעט ער געגען גאַטט.

(ד) רייכטהום פֿערשאַפֿט פֿיעלע פֿריינדע, דער אַרמע ווירד זעלבסט פֿאַן זיינעם נעכסטען געטרעננט.

(ה) איין פֿאַלשער צייגע בלייבט ניכט אונגעשטראַפֿט; ווער ליגען פֿערברייטעט, איזט רעטטונגסלאָז.

(ו) אום דיא גונסט דעכ גראַסמיטהיגען בעווערבען זיך פֿיעלע, דעם פֿרייגעכגען צייגט זיך יעדער אַלס פֿריינד.

(ז) דער אַרמע ווירד זאָנאַר זיינען ברידערן איבערדריססיג, אום וויא פֿיעל מעהר ענטפֿערנען זיך זיינע פֿריינדע; עראינגערט ער זיא אַן איהר פֿערשפרעכען, זינד זיא פֿיר איהן ניכט צו פֿינדען.

(ח) ווער זיך זעלבסט ליעכט, ערווירבט פֿערשטאַנד, אונד אַכטעט אויף פֿערנונפֿט, אום גליק צו ערלאַנגען.

(ט) איין פֿאַלשער צייגע בלייבט ניכט אונגעשטראַפֿט; ווער ליגען פֿערברייטעט, געהעט צו גרונדע.

(י) ווייס דער טהאַר זיך ניכט אין וואַהללעכען צו פֿינדען, וויא פֿיעל וועניגער דער שקלאַפֿע, ווען ער ערלע בעהעררשען זאָלל.

לאַנג

לא יוכל להמנות כי מי זה שלח ידו במלצבת ה' ונקה. ולזה תרגמתי באשר לאל ידי, והוא שהכוונה שאם ירדף העני את רעיו באמרי פיהם שהבטיחו לו להיות בעזרתו לא לו המה כלומר לא ימלא אותם, והרכבתי הכתיב שהוא לא עם הקרי לו בדרך שדרשו חז"ל על אשר לוא חומה (ויקרא כ"ה ל') שאין לו עכשיו והיה לו מקודם. (ח) קנה לב, מי שאוהב נפשו לריך לקנות לכו, וידוע כי לב נאמר בעברית גם על השכל, וישמור תבונה למלוא הטוב והוא האושר. (י) לא נאווה לכסיל הענוג, הנה הכסיל לא ידע להתענוג נמחמדי תכל אך ידע העבד למשול בשמים.

(יא) שכל אדם האריך אפו. כמו להאריך אס עשה כך שכל הוא לו: ותפארתו. הוא שיעבור על מדותיו: (יב) נהם ככפיר זעף מלך. הקב"ה: (יג) ודלף טורד. דלף גשמים היורד בבית ומטרי' וירד (וטורד) ליושבי הבית כך מדיני אשה רעה: (טו) תרדמה. העללות מביאה לידי שינה זו היא המליכה שכל המשל על המתעכל בלמוד סוף ששואלין דבר חכמה ממנו והוא נרדם: ונפש רמיה תרעב. סוף שיהא עניו וכן הרמאי בתלמודו לעשות תורתו חבילות סוף שהוא ישבח: (טו) שומר מלוה שומר נפשו בזה דרכיו ימיו. שאינו נותן לבו לשקלן: (יז) מלוה ה' חונן דל וגמולו ישלם לו. כשחל' ויטה למות לדקחו מליכה עליו לפני מדת הדין לומר העני הית' נפשו מפרנסת ללאת ברעב וזה פרנסה והחזירה לגופה אף אני אחזיר לו נפשו: (יח) יסר בנך כי יש תקוה ואל המיתו אל תשא נפשך. א תכהו מנת מות: (יט) גדל חמה נשא עונש וגומר. אס תעבור על חמתך ותליל את שונאך אס האית רעה באה לו עוד חוסיף ימים וטובה: (כב) תאות אדם חסדו. עיקר שהבריות מתאויס לאדם בעבור חסדו: וטוב רש מאיש כוזב. ואס איש כוזב הוא ומבטיח ואינו עוש' טוב איש רש ממנו: (כג) ושבע ילין. הירא את השס שלא יפקד בשום רעה:

טמן

(יא) שכל אדם האריך אפו ותפארתו עבר על פשע: (יב) נהם ככפיר זעף מלך וכטל על עשב רצונו: (יג) הנות לאביו בן כסיל ודלף טורד מדיני אשה: (יד) בית והון נחלת אבות ומיהזה אשה משכלת: (טו) עצלה תפיל תרדמה ונפש רמיה תרעב: (טז) שומר מצוה שומר נפשו בזה דרכיו יומת: (יז) מלוה יהוה חנון דל וגמרו ישלם לו: (יח) יסר בנה כי יש תקוה ואל תהמיתו אל תשא נפשך: (יט) גדל חמה נשא ענש כי אם תציל ועוד תוסף: (כ) ששמע עצה וקבל מוסר למען תחכם באחריתך: (כא) רבות מהשבות בלב איש ועצת יהוה היא תקום: (כב) תאות אדם חסדו וטוב רש מאיש כוזב: (כג) יראת יהוה לחיים ושבע ילין בליפקד רע:

טמן

ימות קריי גדל קריי

משלי יט

באור מח

- (יא) לאנגמוטה ציינט דעם מאַנגעם פֿערשטאַנד , בעליידונג איבערזעהען גערייכט איהם צום רוהם .
- (יב) פֿורכטבאַר וויא לעווענגעברילל איזט דער צאָרן דעם קעניגס , זיינע גנאָדע (וואָהלטהעטיג) וויא טהוויא אויף גראָז .
- (יג) איין טהעריכטער זאָהן איזטרעם פֿאַטערס הערצלייד , איין צענקישעס ווייב , איזט איינע שטעטס רינגענדע דאַכטרויפֿע .
- (יד) הויז אונד . פֿערמעגען קאָן מאַן פֿאָן עלטערן ערבען , איינע פֿערניגפֿטיגע גאַטטין זאַכער , איזט איין געשענק גאַטטעס .
- (טו) פֿיליהייט מאַכט שלאַפֿזיכטיג , דאָך ועלכסט דער טהעטיגסטע בעטריגער מוס דאַרבען .
- (טז) ווער אויף געבאַטע זאַכטעט , זאַכטעט זיין לעבען , ווער אויף זיינען וואַנדעל אונאויפֿמערקזאַם איזט , מוס צו גרונדע געהען .
- (יז) ווער טילדטהעטיג געגען זאַרמע איזט , לייהעט דעם עוויגען , דער איהם זיינע וואָהלטהאַט פֿערגעלטען ווירד .
- (יח) ציכטיגע דיינען זאָהן זאָ לאַנגע נאָך האַפֿפֿנונג איזט , לאַס זיין זאַמערן דיך ניכט ריהרען .
- (יט) דען זיעהעסט דוא איהם דיא שטראַפֿע נאָך , פֿערט גרעסערסט דוא נור זיינען פֿערדרוס , אונד וויללסט דוא איהן יעטצט שאַנען , ווירסט דוא דאָן דיא שטראַפֿע פֿערמעהרען מיססען .
- (כ) האַרצע אויף נוטען ראַטה , נים בעלעהרונג זאָן , דאַמיט דוא אין דער פֿאָלגע ווייזע ווערדעסט .
- (כא) דעם מענשען הערץ , ענטווירפֿט דער פלעגע מאַנכערלייא , זאַכער גאַטטעס ראַטהשלוס אַלליין , האַט בעשטאַנד .
- (כב) מאַכט זיך אויך דער מענש דורך וואָהלטהאַטען בעליעכט , איזט דעננאָך בעססער אַלס זאַרמער , וויא אַלס פֿראַהט לער צו ערשיינען .
- (כג) גאַטטעספֿורכט פֿיהרט צור גליקועליגקייט , כרינגט איממערזעהרענדען גענוס , אונגעטריכט פֿאָם אונגליקע .

האַט

(יב) נהם ככפיר , שעורו כנהמ'כפיר או ככפיר נוהם .
 (יג) ודלף טרד , טרד ענינו התמדה בדבר וכן בלשון חז"ל בעל בית טריד בפועליו כלומר עוסק תמיד בענין הזה (עין ששים לרד"ק) , והמשיל אשת מדינים לדלף טרד כי גם היא לא תשקוט ולא תנוח . (טו) עצלה תפיל חדרמה , אם גם אמת כי העללה תפיל חדרמה וא"כ אין ספק שלעלל לא יהי' מה לאכול הנה גם נפש רמיה אם גם היא מהיר במלאכת' תרעב . (טז) שמר נשיו , חיווי כי הוא עומד מול ימו' . ובוזה דרכיו , שאינו מזגזג על פעליו . (יח) כו ייש חקוה , להטיבו ואל המיתו , שרזו המה ע"מ בוכי' וענינו אנקת בני . (יט) גדל חמה , מוסב למעלה אם תהי' נואף עון לבן יהי' גדל חמה כלומר תגדל חמתך , ואם חילל כעת לבסוף מוכרח אתה להוסיף העונז הנזכ' . (כא) רבות מחשבו' , האיש אשר לא ידע מה ילד יום לריך לשנות בכל עת מחשבותיו כפי הכרח הזמן והמקרה , אולם עלת ה' אשר לו נתכנו עלילות ואין דבר נסתר ממנו היא תקו' . (כב) תאות אדם חסדו , תרגמתי כדעת רש"י עיקר שהבריות מתאווים לאדם בעבור חסדו . וטוב רש , אולם בכל זאת אם אין ידו משגת טוב הוא להיות נראה כרש מלהתפא' במחנת שקר מבטיח ואינו עושה . (כג) ושבע ילין , תרגמתי כדעת הראש"ע והרלב"ג שענינו כי בעל יראת ה'לין בשובע ולא יפקד ולא יזכר אכלו רע , אך שאנכי יתסת' זאת לתארי החיים לכחות המליצה

(כד) עמן עלל ידו בלזר. גיורה חמה שבשיעברוה מן האור ופינה רקנית מחמם ידו בתוכו ודומה לו (בד"ה ז' ל"ה) בשלו בסירות ובללחת ובדודים. ומשום רבינו ילחק הלוי שמעתי בללחת מל' תרגום ויבקע וללח בשעת הלנה והגליד ע"ש שהקו' והגליד מנקעין וכולחין הידלי. ואני שמעתי בללחת קרע החלוק שקורים פאנד"אדורי בלע"ו כלומר טומיה בחיקו (סא"א) : (כה) לץ תכה ופתי יערים. מכות פרעה ומלחמ' עמלק החכים יתרו ונתגייר : (כו) משדד אב יברוח אס. מזכיר אס: בן מביש ומחסי'. דרכו ע"י שראתה שרה את בן הגר המזריי משחק לע"א וג"ע גרס זה שנשחלחה אמו (בראשית כ"ח) וירע הדבר צעיני אנרהס : (כז) חלל בני לשמוע וגו'. מקרא קצר הוא וזהו פירושו חלל בני לשגות מאמרי דעת בשביל לשמוע מוסר. חלל לשגות כמו מלשגות וכן וחלל לעשו' הפסח (במדבר ע') וכן כי חלל לספור (בראשית מ"א) : (כח) עד בליעל יליץ משפט. יעיד לאדם מליצת משפטי יסורין ומיתה: ופי רשעים יבלע און. האון יבלעהו : (כט) נכונו לללים. הקב"ה זאן לו ששטים של זרעת לזה הלן המספר בל"הר:

ב (ב) נחם כנפיר אימת מלך מתעברו:

(כד) טמן עצל ידו בצלחת גם אל פיהו לא ישיבנה: (כה) לץ תכה ופתי יערים והוכיח לנבון יבין דעת: (כו) משדד אב יברוח אס בן מביש ומחפיר: (כז) חלל בני לשמע מוסר לשגות מאמרי דעת: (כח) עד בליעל יליץ משפט ופי רשעים יבלע און: (כט) נכונו ללצים שפטים ומהלמות לגו כסילים:

כ

(א) לץ היין המה שכר וכל שגה בו לא יחכם: (ב) נחם בכפיר אימת מלך מתעברו חוטא נפשו:

כבוד

ב א ו ר

השליטה. (כד) בצלחת, כתב הרד"ק (שרש בלח) פירוש קדרה או קערה וי"ל שהוא כמו חיק וזו הנכון לענין הפסוק ע"כ, והנה לפירוש הראשון (שהוא דעת יתר הפרשים וגם החכם געועניז הסכים לזה) יהיה הכוונה שאס גם הושיט ידו אל הקערה ולזה להשיב אוכל אל פיהו, אולם ישה אמר הרד"ק כי הפי' השני יותר נראה כי לפי' הראשון לא יולדק היטיב מלת טמן וכן פירש רש"י. (כו) משדד אב, כל המצתיקים והמפרשים מצני עאנו שראיתי (מלבד הנשדי) יבארו הפסוק בהיפך ושיעורו בן מביש ומחפיר משדד אב וגו' ולכן לא רציתי להעזי מחי נגדם ותרגמתי ע"פ דעתם, אס גם לבני